

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Beslut

1 (4)

Datum
2023-11-14

Diarienummer
512-8978-2023

Enligt sändlista

Delgivningskvitto

Beslut om ändring av skötselplanen för naturreservatet Risbohult i Härryda kommun

Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslutar att fastställa bifogad skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård. Bifogad skötselplan för naturreservatet Risbohult, daterad 2023-11-14 ersätter tidigare skötselplan daterad 2002-12-06.

Beskrivning av ärendet

Den 6 december 2002 beslutade Länsstyrelsen att förklara Risbohult som naturreservat. Syftet är att bevara och utveckla områdets biologiska värden och att bevara områdets - i första hand av dess orördhet betingade - värden för den vetenskapliga naturvården och för allmänhetens möjlighet till naturupplevelser. En skötselplan för naturreservatet fastställdes samtidigt.

Under sommaren 2022 kontaktade markägaren Länsstyrelsen och Västkuststiftelsen angående skötseln av naturreservatet. Framför allt gällde frågorna skötsel av ca 1 ha betesmark som ingår i den södra delen av naturreservatet. I samband med dessa diskussioner väcktes frågan om att justera oklarheter i den skötselplan som fastställdes 2002.

Ett förslag till justerad skötselplan skickades den 2023 till berörd markägare, Skogsstyrelsen, Härryda kommun samt till Naturskyddsföreningen i Härryda vilka samtliga fick möjlighet att lämna synpunkter.

Synpunkter och Länsstyrelsens svar

Markägaren till den aktuella fastigheten framför i yttrande att det tillkommande skötselområdet bör utökas något. Markägaren framförde även synpunkter på skötsel av en mindre träddunge som ingår i det tillkommande skötselområdet.

De inkomna synpunkterna har beaktats i skötselplanen.

Skogsstyrelsen meddelade att man inte har några synpunkter på förslaget till justerad skötselplan.

Motivering till beslutet

I den ursprungliga skötselplanen kom en mindre del, som utgörs av tidigare åkermark och som nyttjades som betesmark, att ingå i ett skötselområde som i övrigt omfattar skogsmark. I skötselmålen för området anges att det ska bibehålla sin karaktär av rik, källpåverkad blandsumpskog. I den nu beslutade justerade skötselplanen redovisas dessa områden som betesmark som skall bibehållas hävdade.

Risbohult är även utpekad som Natura 2000 område. De aktuella områdena utgör inte någon utpekad naturtyp och redovisas i naturtypskartan (NNK) som övrig, icke Natura-naturtyp.

Länsstyrelsen anser att ändringen inte har någon påverkan på syftet med naturreservatet eller på de värden som pekats ut i Natura 2000.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m m (1998:1252).

Information

Den reviderade skötselplanen gäller från den dag då detta beslut vinner laga kraft, och ersätter skötselplanen från 1976.

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningsåtgärder indikerar att behov finns.

Ni kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Sven Swedberg med Lars Sjögren som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Johan Jannert medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

Överklagandehänvisning regeringen
Skötselplan för naturreservatet Risbohult

Sändlista:

Annette Andreasson (med MB)
Härryda kommun
Skogsstyrelsen

Kopia med e-post:

Västkuststiftelsen
Naturskyddsföreningen i Härryda
Enheten för naturskydd

Ni kan överklaga beslutet hos regeringen

Om ni inte är nöjda med Länsstyrelsens beslut, kan ni skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Så här överklagar ni beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska ni lämna eller skicka er skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Västra Götaland antingen via e-post; vastragotaland@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Västra Götaland, 403 40 Göteborg.

Tiden för överklagande

Ert överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag ni fick del av beslutet. Ni anses ha fått del av beslutet den dag det kungörs i ortstidning. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ert överklagande kan ni be att få ytterligare tid till att utveckla era synpunkter och skälen till att ni överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor** från den dag då beslutet meddelades.

Ert överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som ni överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur ni vill att beslutet ska ändras.
- Varför ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om ni har handlingar som ni anser stödjer er överklagan så bör ni bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om ni behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om ni anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt er ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver ni veta mer?

Har ni ytterligare frågor kan ni kontakta Länsstyrelsen via e-post vastragotaland@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-224 40 00. Ange ärendets diarienummer.

Skötselplan för
naturreservatet

Risbohult

i Härryda kommun,

Västra Götalands län

2002 justerad 2023

tillhör Länsstyrelsens beslut 2023-11-14, dnr 512-8978-2023

Föreliggande skötselplan för naturreservatet Risbohult har upprättats av Länsstyrelsen under 1997-2002. Skötselplanen har justerats 2023 och skötselområde 11 har delats upp i två skötselområden; 11 och 12.

Administrativa data

<u>Benämning:</u>	Naturreservatet Risbohult
<u>Kommun:</u>	Härryda
<u>Socken:</u>	Härryda och Björketorp
<u>Kartor:</u>	Topografisk karta: 7B Göteborg SO ("gröna kartan", skala 1:50 000) Ekonomisk karta: 7B:09 Hindås ("gula kartan", skala 1:20 000)
<u>Gräns:</u>	Se bifogad karta (bilaga 4), där gränsen markeras med innerkanten av en streckad röd begränsningslinje
<u>Fastigheter och markägare:</u>	Se bilaga 5
<u>Areal och naturtyper:</u>	Total areal: 73 ha, varav: Barr- och barrblandskog: 64 ha Myr: 6 ha Odlingsmark: 1 ha Vatten (Mölnaldalsån): 2 ha
<u>Naturvårdsförvaltare:</u>	Stiftelsen för Västsvenska Friluftsområden

Naturförhållanden och läge

Se beslutet.

Övergripande målsättning och riktlinjer för naturvårdsförvaltningen

Syftet med naturvårdsåtgärderna är främst att bevara och utveckla områdets sumpskogsmiljöer med avseende på hydrologi, trädsnittsstruktur, förekomst av död ved och artinnehåll.

Skogsmark

Skogen i området lämnas för fri utveckling, med undantag för sådana begränsade åtgärder som erfordras för att bibehålla framkomligheten längs befintliga stigar, enligt fastställd skötselplan, samt längs länsväg 554 och för röjning av befintliga kraftledningsgator.

Skogsvårdsåtgärder som aktualiseras efter t.ex. skogsbrand eller insektsangrepp erfordrar medgivande av dispens enligt 7 kap. 7 § miljöbalken. Vid prövningen skall därvid särskilt beaktas de råd och anvisningar om skogsskydd i naturskyddade områden som meddelats av Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen.

För att skapa en beredskap inför eventuella bränder bör naturvårdsförvaltaren i samråd med den lokala räddningstjänsten upprätta en släckningsplan. Målsättningen med planen skall vara att bestämma metoder för släckning allt efter tillgänglig utrustning, brandens storlek och läge, väderlek, årstid etc. Målsättningen skall också vara att vid släckning använda så skonsamma metoder som möjligt och att under säkra förhållanden kunna tillåta viss avbränning och självsläckning.

Anordningar för rekreation och friluftsliv

Målsättningen är att underlätta tillgängligheten till främst vissa delar av reservatet och informera besökare så att de med minsta möjliga störning på fågellivet och övriga naturvärden får tillfälle till naturupplevelser och rekreation.

Jakt

Förordnandet innebär inga förändringar för rådande jakt- och viltvård annat än som kan följa av föreskrifterna i beslutet för reservatet. Detsamma gäller för fisket.

Ledningar och vägar

De befintliga luftledningarna inom området påverkar landskapsbilden på ett påtagligt sätt och erfordrar fortlöpande underhåll bl.a. i form av röjning av kraftledningsgator.

Normalt underhåll av kraftledningar och erforderlig röjning av befintliga kraftledningsgator får utföras men skall föregås av samråd med naturvårdsförvaltaren varvid rekommendationer för skötselområde 9 nedan tillämpas. Reparation av akut uppkomna skador på kraftledningar får dock utföras utan sådant samråd. Länsstyrelsen skall informeras om genomförda akutåtgärder.

Om i framtiden fråga om ändring av ledningars sträckning eller om utbyte av stolpar uppkommer bör möjligheten övervägas att flytta ledning ut ur reservatet. För flyttning av ledning inom reservatet, liksom för framdragande av luft- eller markledning i övrigt inom reservatet, erfordras dispens enligt 7 kap. 7 § miljöbalken.

Normal underhållsrensning av befintliga vägdiken är tillåten.

Gallring och avverkning av träd får utföras i den utsträckning som krävs med hänsyn till säkerhetsavståndet till ledningarna, men med beaktande av att bevara en busk- och trädrida mot åfåran. Bärande träd och buskar som inte påverkar ledningarna skall lämnas kvar orörda. Körning över ån i samband med avverkning eller gallring får endast ske i ledningsgatan. Körning i området skall ske varsamt så att skador undviks, och eventuella körskador skall återställas.

Kulturlämningar

Kvarnruinen samt dämmen och övriga fasta kulturlämningar utmed Mölndalsån skall kunna underhållas vid behov. Om underhållet innebär att träd kan behöva avverkas så får detta ske först efter utsyning av naturvårdsförvaltaren. Träd med värdefull lav- eller mossflora får dock inte avverkas eftersom detta skulle motverka syftet med reservatet.

Skötselplaneringar

Skötselområde 1

Beskrivning: Området är beläget alldeles intill länsväg 554 och består dels av ett mosseliknande kärr, dels av en smal sumpskogszon intill en mindre skogsväg. En liten bäck från reservatets övre delar mynnar ut i kärrkanten. Trädsiktet i sumpskogen domineras av gran men här finns även ett stort inslag av klibbal och glasbjörk. Kärret har ett något glesare trädsikt som främst består av glasbjörk och tall. Olika vitmossor som granvitmossa (*Sphagnum girgensohnii*) och uddvitmossa (*Sphagnum fallax*) dominerar vegetationen tillsammans med bl. a. tuvull, ängsull sumpstarr och flaskstarr. Den rödlistade hållaven (*Menegazzia terebrata*) växer här på flera träd, främst på klibbal men även på andra trädslag. Hållaven förekommer även på andra håll i reservatet men inte så koncentrerat och rikligt som i detta område. Av övriga arter noterade i området kan nämnas stor revmossa (*Bazzania trilobata*), gammelgranlav (*Lecanactis abietina*), björkpyrola samt den lilla strävtickan (*Antrodiella hoehnelii*).

Skötselmål: Sumpskog och trädbevuxen våtmark med äldre trädsikt och stort inslag av lövträd.

Istandsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: I området finns en fast provyta utlagd för regional miljöövervakning. Syftet med undersökningen är att följa hållavens populationsutveckling samt trädsiktets struktur på växtplatsen. Om man genom övervakningen får indikationer på, för hållaven, ogynnsamma förändringar, t.ex. förändringar av trädsiktets struktur, bör åtgärder sättas in. I nuläget lämnas dock området till fri utveckling.

Skötselområde 2

Beskrivning: Ytan utgörs av Mölndalsån (Nedsjöån) samt en zon (ca 30 m) på ömse sidor. Zonen intill bäcken är bevuxen med relativt ung skog, främst bestående av gran och klibbal. Jordmånen intill bäcken är ställvis fuktig och förhållandevis rik. Här och var finns även små fragment av gräsmarksvegetation som vittnar om betespåverkan. Gul svärdsilja, bäckbrässa, missne, stor igelknopp, videört, knägräs och strätta är exempel på arter som växer intill ån.

Ån strömmar bitvis snabbt och på stenar i vattnet växer bl. a. bäckgräsmossa (*Brachythecium plumosum*), bäckradula (*Radula lindenbergiana*) och bäcklav (*Dermatocarpon luridum*).

Skötselmål: Naturskogsartad lövskog med inblandning av enstaka barrträd.

Istandsättningsåtgärder: Successiv uthuggning av gran och gynnande av lövträd i syfte att omföra till lövskogsdominerat naturskogsbestånd.

Underhållsåtgärder: På sikt lämnas ytan till fri utveckling.

Skötselområde 3

Beskrivning: Ytan består av en gallrad barrskog där medelålders tall och gran bildar trädsikt. Fältsiktetsvegetationen är av blåbärs-kruståteltyp och här noterades bl. a. stenmåra och kammosa (*Ptilium crista-castrensis*). Stenmåran har här en av sina nordligare lokaler i Sverige.

Skötselmål: Långsiktig utveckling mot en naturskogsartad skog, rik på grova träd och död ved.

Istandsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Ytan lämnas till fri utveckling.

Skötselområde 4

Beskrivning: Detta skötselområde består av två delområden som är belägna mellan länsväg 554 och järnvägen. Trädskiktet är över stora ytor medelålders och domineras av gran. I västra delen finns ung slyskog av björk och klibbal. Mellan de västra delområdena löper i nord-sydlig riktning en bred kraftledningsgata (skötselområde 9). I närheten av kraftledningsgatan finns ett mindre kärrparti som är tämligen öppet och på sina ställen kan man också hitta små öppna ytor med kvardröjande gräsmarksvegetation.

Marken är frisk till fuktig och ställvis ganska rik. Dessutom ger närheten till ån ett fuktigt mikroklimat i en stor del av området. Dessa båda faktorer präglar vegetationen. Intill bäcken växer bl.a. bredkaveldun, dyveronika, vattenklöver och ältranunkel. Bottenskiktet varierar med markfuktigheten. Stor revmossa (*Bazzania trilobata*) förekommer i mängd. Ställvis finns även blåmossa (*Leucobryum glaucum*), skogshakmossa (*Rhytidiadelphus subpinnatus*) och den rödlistade skuggkvastmossan (*Dicranodontium denudatum*). Kärrmarken har såväl fattiga som medelrika delar. I de medelrika partierna kan man hitta något mer krävande arter som nålstarr och kärrdunört, knoppvitmossa (*Sphagnum teres*), röd glansvitmossa (*Sphagnum subnitens*), handbålmossa (*Riccardia latifrons*) spjutmossa (*Calliergonella cuspidata*) samt den på spillning växande komossan (*Splachnum ampullaceum*).

Floran på trädstammar och ved hyser också arter som gynnas av ett fuktigare mikroklimat. På granarna växer t.ex. rikligt med gammelgranlav (*Lecanactis abietina*) och kattfotslav (*Arthonia leucopellea*) medan man på ved hittar långfliksmossa (*Nowellia curvifolia*) och den rödlistade stubbtrådmossan (*Cephalozia catenulata*). I våtmarkerna strax norr om ån har även den sällsynta hållaven (*Menegazzia terebrata*) noterats. I ån finns såväl flodpärlmussla som öring.

Skötselmål: Naturskogsartad, barrdominerad skog rik på död ved och gamla träd. I skogen skall finnas såväl kärrytor som friska och fuktiga partier.

Istandsättningsåtgärder: I området finns ett par broar över Mölndalsån. Dessa är i dåligt skick och kan behövas rustas upp.

Underhållsåtgärder: Skogen lämnas till fri utveckling. Utefter järnvägen får emellertid, efter samråd med Länsstyrelsen, gallring och avverkning utföras i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till säkerhetsavståndet till kontaktledningarna. Vid sådan gallring och avverkning skall behovet av en trädridå mot ån beaktas. Kraftledningsgatan får underhållas i enlighet med anvisningar enligt ovan under rubriken ledningar och vägar. Lämningar efter såg- och kvarndrift får vid behov och efter utsyning av naturvårdsförvaltaren underhållas och röjas enligt ovan angivna anvisningar.

Skötselområde 5

Beskrivning: Området består av ett mindre hygge som avgränsas av tomtmark och vägar. Ung björk och gran är under uppväxt men träden står glest. Fältskiktet domineras av hallon och kruståtel. En mindre luftledning löper genom området.

Skötselmål: Långsiktig utveckling mot en naturskogsartad blandskog, rik på död ved.

Istandsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Området lämnas till fri utveckling. Om behov uppstår får röjningar under luftledningen genomföras. Bärande träd och buskar som inte påverkar ledningarna skall lämnas kvar orörda.

Skötselområde 6

Beskrivning: Detta stora område består till största delen av gammal barrskog. Centralt i området löper en mindre källbäck och intill denna finns sumpskogsavsnitt och en del lodytor. I områdets södra del finns några större våtmarker av intermediär mosse/kärr-typ. I områdets västra del finns dessutom små våtmarker i sluttningens nedre partier. På fuktig mark är inslaget av lövträd som glasbjörk, rönn och klibbal ganska stort medan trädskiktet på frisk mark nästan helt domineras av gran. Undantaget är områdets sydöstra del där ung björk bildar trädskikt. I vissa delar söder och sydväst om de större våtmarkerna har en del gallringar genomförts medan skogen i övrigt ger ett mer orört intryck. Anmärkningsvärt är dock att död ved förekommer i liten utsträckning. Vegetationen i området är typisk för västsvenska barrskogsområden. På frisk mark dominerar kruståtel, blåbär eller stor kvastmossa (*Dicranum majus*) medan man i kärren främst hittar ängsull, myrlilja olika starrarter samt vitmossor. I de sumpskogsavsnitt som finns främst i kärkanter och intill bäckdrag dominerar granvitmossa (*Sphagnum girgensohnii*) och björnmossa (*Polytrichum commune*).

Området erbjuder på flera ställen växtplatser för krävande kryptogamer. I skötselområdets sydöstra del, där källvatten sipprar fram ur sluttningen, växer svällande tuvor med den mycket vackra dunmossan (*Trichocolea tomentella*) och små kvastlika tussar av sipperblindia (*Blindia acuta*). Längre norrut intill en mindre bäck hittar man stora mängder stor revmossa (*Bazzania trilobata*) på marken medan granstammarna helt täcks av gammelgranlav (*Lecanactis abietina*) och kattfotslav (*Arthonia leucopellea*). På rönnarnas släta bark kan man dessutom stöta på havstulpanlaven (*Thelotrema lepadinum*). Intill bäcken finns också en del granlågor där man kan hitta rödlistade mossor som stubbtrådmossa (*Cephalozia catenulata*) och skuggkvastmossa (*Dicranodontium denudatum*). I detta parti finns också den trolskt skimrande lysmossan (*Schistostega pennata*) som växer i skuggiga klippskrevor. Slutligen bör även fynd av kambräken samt rik förekomst av den rödlistade hållaven (*Menegazzia terebrata*) nämnas.

Skötselmål: Naturskogsartad, grandominerad barrskog rik på gamla träd och död ved i grova dimensioner.

Istandsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Området lämnas till fri utveckling.

Skötselområde 7

Beskrivning: Detta skötselområde består av tre mindre delområden, belägna på frisk mark och bevuxna med en medelålders till mogen granskog. Trädsiktet är något olikåldrigt och såväl klena som medelgrova och enstaka grova granar står att finna. Markvegetationen, där sådan finns, domineras av kruståtel eller kvastmossor.

Skötselmål: Naturskogsartad, grandominerad barrskog rik på gamla träd och död ved i grova dimensioner.

Istandsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Områdena lämnas till fri utveckling. Markägaren har emellertid rätt att till och med 31 december 2006 avverka s.k. klenved med en stamdiameter av högst 10 cm. Tillståndet innebär att högst 90% av klenvedsvolymen av gran och tall får avverkas fram till denna tidpunkt (tillstånd beviljat av Länsstyrelsen den 26 augusti 1996). Rekognoscering av lämpliga kör- och drivningsvägar skall göras i samråd med Länsstyrelsen.

Skötselområde 8

Beskrivning: Området består av två mindre delytor, båda belägna på frisk mark och bevuxna med en ung till medelålders blandskog där gran och björk är de dominerande trädslagen. Fältsiktet är typiskt för magra skogar och domineras av kruståtel, lingon och blåbär.

Skötselmål: Naturskogsartad blandskog rik på gamla, grova träd och död ved.

Istandsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Områdena lämnas till fri utveckling. Markägaren har emellertid rätt att till och med 31 december 2006 avverka s.k. klenved med en stamdiameter av högst 10 cm. Tillståndet innebär att högst 90% av klenvedsvolymen av gran och tall, samt högst 50 % av klenvedsvolymen av björk får avverkas fram till denna tidpunkt (tillstånd beviljat av Länsstyrelsen den 26 augusti 1996). Rekognoscering av lämpliga kör- och drivningsvägar skall göras i samråd med Länsstyrelsen.

Skötselområde 9

Beskrivning: Området består av en bred kraftledningsgata som löper genom reservatet i nord-sydlig riktning. Ledningsgatan röjs regelbundet vilket, tillsammans med kraftig betespåverkan från älg och rådjur, har gjort att trädsiktet är lika lågvuxet som busksiktet. Gran, hassel, brakved, rönn och öronvide dominerar. Fältsiktet hyser till följd av röjning och viltbete ett stort antal gräsmarksväxter, t.ex. stagg, knägräs, vårbrodd, borsttåg, liten blåklocka och ängsvädd kan nämnas som exempel.

Skötselmål: Röjd kraftledningsgata rik på gräsmarksväxter och betesskulpterade lövbuskar.

Istandsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Gallring och avverkning av träd får utföras i den utsträckning som krävs med hänsyn till säkerhetsavståndet till ledningarna. Bärande träd och buskar som inte påverkar ledningarna skall lämnas kvar orörda. Lämningar efter såg- och kvarndrift får vid behov och efter utsynning av naturvårdsförvaltaren underhållas och röjas enligt ovan angivna anvisningar.

Skötselområde 10

Beskrivning: Detta stora skogsområde är i många avseende likt skötselområde 6. Trädsiktet domineras av gran men här och var finns även inslag av tall eller björk och andra trädslag. De norra delarna är till övervägande del belägna på frisk mark medan man i söder finner fuktiga partier som dråg, kärrstråk etc. Trädsiktet är medelålders till moget men riktigt gamla träd saknas. Död ved förekommer i tämligen liten omfattning och då främst som klena eller medelgrova torrakor och lågor av gran. Fält- och bottensikt domineras på frisk mark av kruståtel, blåbär eller stor kvastmossa medan granvitmossa är vanligast på fuktigare mark.

Hållav (*Menegazzia terebrata*) är påträffad på minst 6 träd i den södra våtmarken.

Skötsel mål: Naturskogsartad, grandominerad skog rik på gamla, grova träd och död ved.

Iståndsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Skogen lämnas till fri utveckling.

Skötselområde 11

Beskrivning: Området består av en nordvänd drumlinsluttning som i hela sin längd är påverkad av diffusa källutflöden. Dessa källflöden bildar ställvis små rännilar eller, som i områdets västra del, ett sluttande kärr med både rika och medelrika partier. Detta kärr är till största delen öppet. I övrigt är trädsiktet medelålders till gammalt och är rikt på lövträd. Klibbal och björk dominerar tillsammans med gran men ställvis finns även små inslag av ask. Till skillnad från reservatets övriga delar är denna sluttning förhållandevis rik på död ved, både lövved och barrved. Här och var finns tendenser till alsockelbildning.

Jordmånen i området är rikare än på andra håll i reservatet vilket gör att floran här delvis är annorlunda. Vanliga mossor är t.ex. skuggstjärnmossa (*Mnium hornum*), källgräsmossa (*Brachythecium rivulare*), stor tujamossa (*Thuidium tamariscinum*) och skuggtujamossa (*Thuidium delicatulum*) men här finns även andra krävande och ovanligare arter som t. ex. fetbålmossa (*Aneura pinguis*), flikbålmossa (*Riccardia multifida*), sumpsidenmossa (*Plagiothecium ruthei*), stubbtrådmossa (*Cephalozia catenulata*), skuggkvastmossa (*Dicranodontium denudatum*), skogshakmossa (*Rhytidiadelphus subpinnatus*) och spärrvitmossa (*Sphagnum squarrosum*). Även kärlväxtfloran präglas av källutflöden och rikare jordmån, med kärrfibbla och skärmstarr som exempel. Dessutom bör fynd av rödgul trumpetsvamp (*Cantharellus lutescens*) nämnas. Denna art är exklusiv för lite rikare gransumpskogar.

Som tidigare nämnts mynnar källflödena i områdets västra del ut i ett rikkärr.

Fältskiktsvegetationen domineras av olika starrarter som t.ex. ängsstarr och knaggelstarr men här finns också den för länets inlandsdel mycket ovanliga tagelsäven. I kärret växer dessutom vitag och rundsileshår. Även mossfloran här hyser ett antal för inlandsdelen av länet ovanliga arter som purpurvitmossa (*Sphagnum warnstorffii*), korvskorpionmossa (*Scorpidium scorpioides*), röd skorpionmossa (*Scorpidium revolvens*), guldspärrmossa (*Campylium stellatum*), kärrbryum (*Bryum pseudotriquetrum*), stor skedmossa (*Calliergon giganteum*), och kärrkrokmossa (*Warnstorffia exannulata*). Samtliga dessa arter förekommer i rikare, gärna källpåverkade kärr som annars främst påträffas i kalktrakter.

Skötselmål: Området ska bibehålla sin karaktär av rik, källpåverkad blandsumpskog med god förekomst av gamla träd och död ved.

Istandsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Skogen lämnas till fri utveckling. Om man långsiktigt noterar tendenser till igenväxning i det, idag relativt öppna, rikkärret kan försiktiga röjningsåtgärder övervägas. Röjning bör i så fall genomföras manuellt vintertid då marken är frusen. Stenmuren längs skötselområdets södra kant skall fortlöpande hållas fri från vegetation genom röjning.

Skötselområde 12

Beskrivning: Två områden i den nordvända drumlinsluttningen som utgörs av tidigare åkermark. Huvuddelen är öppet och hävdad med bete. I norr avgränsas områdena av en stenmur. I anslutning till stenmuren och äldre diken finns enstaka grövre lövträd. Centralt i det östra området finns också en liten dunge med klena lövträd. Sly har etablerat sig längs stenmuren.

Skötselmål: Områdena ska bibehålla sin karaktär av öppen mark med enstaka fristående äldre lövträd längs stenmuren i norr och längs äldre diken. Dungen centralt i det östra området bevaras.

Istandsättningsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Sköts med bete och/eller som vall och eventuell igenväxningsvegetation röjs bort. Stenmuren i norr hålls fri från igenväxningsvegetation genom röjning. Äldre lövträd bevaras och hålls fria från igenväxning genom återkommande röjningar. Dungen centralt i det östra området röjs från sly och eventuellt kan träd i den hamlas.

Skötselområde 13

Beskrivning: Området utgörs av en djup kanjon ("Kvarnfallen") där Mölndalsån "kläms ihop" och där bitvis små forsar bildas. På åns norra sida är bergväggarna så branta att skog inte får fäste men i sluttningen på åns södra sida finns en del medelålders skog där gran och olika lövträd bildar trädskikt. Inslaget av lönn är på sina ställen markant. Intill bäcken och i sluttningen är jordmånen ganska rik, med bl.a. harsyra och skuggstjärnmossa (*Mnium hornum*) i stora mängder.

Ett kvarvarande parti av en äldre landsvägssträckning fungerar idag som parkeringsplats. Här finns också en minnessten över detta vägbygge. Utmed ån finns rester efter en gammal kvarn.

Skötselmål: Åsträckan genom kanjonen bör ramas in av en högstammig och lummig skog. Möjligheten till insyn i kanjonen från dess övre del (vid den gamla landsvägssträckningen) bör bevaras genom försiktig röjning.

Istandsättningsåtgärder: Möjligheter bör lämnas öppna för att ställa i ordning en parkerings- och rastplats i anslutning till den gamla landsvägssträckningen och intill minnesstenen, samt att sätta upp en informationstavla. - Gammalt skräp i sluttningen bör avlägsnas.

Underhållsåtgärder: Viss återkommande röjning bör genomföras i sluttningen mellan länsväg 554 och ån, för att bevara möjligheten till insyn i kanjonen. Avverkningar av träd i

sluttningen eller i området i övrigt bör däremot undvikas. Död ved bör lämnas om den inte direkt inverkar på parkerings- eller rastmöjligheter. Den trappa som leder ner till ån bör underhållas. - Vegetationen på vägrenen intill länsväg 554 bör om möjligt slås med skärande verktyg (slåtterbalk), inte med avslitande verktyg (röjsnöre eller liknande). Lämningarna efter kvarndriften får vid behov och efter utsyning av naturvårdsförvaltaren underhållas och röjas enligt ovan angivna anvisningar.

Anordningar för rekreation och friluftsliv

Stigar

Med hänsyn till vildmarkskaraktären skall friluftsanordningar utöver de stigar som är markerade på skötselplanekartan (bilaga 4) ej utföras.

Sanitära anordningar

Toalett kan vid behov, och efter överenskommelse med markägaren, uppsättas utanför reservatsområdet i anslutning till entrén. Skötsel och tömning av toaletterna skall ombesörjas av naturvårdsförvaltaren.

Renhållning

Vid behov skall sopkärl utplaceras utanför reservatet, och efter överenskommelse med markägaren, i anslutning till entrén. Sopor skall omhändertas genom naturvårdsförvaltarens försorg.

Tillgänglighet och information

För bilburna besökare finns möjlighet att stanna vid den befintliga parkeringsfickan utmed gamla landsvägssträckningen vid Kvarnfallet (skötselområde 12).

En informationstavla med mer omfattande upplysningar om reservatets naturvärden och föreskrifter som berör allmänheten bör sättas upp vid denna parkeringsficka. Skylten sätts upp genom naturvårdsförvaltarens försorg och skall ha av länsstyrelsen godkänd text och skall innehålla en orienteringskarta som visar reservatets omfattning och stigar. Skylten skall också ge en kort beskrivning av områdets natur- och kulturvärden, skyddsmotiv, beslutsmyndighet, naturvårdsförvaltare samt föreskrifter för allmänheten.

Eftersom naturreservatet bildas av i första hand vetenskapliga skäl föreslås inga andra anordningar för att underlätta tillgängligheten till området.

En enkel naturguide (folder) för reservatet bör tas fram.

Utmärkning av reservatets gräns

Gränsmarkering av reservatsområdet skall genom naturvårdsförvaltarens försorg utföras enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och naturvårdsverkets anvisningar.

Uppföljning

Dokumentation av skötseln skall göras med avseende på utförda åtgärder, tidpunkt för utförandet, noteringar om effekter av åtgärden, kostnader och intäkter samt finansiering av naturvårdsförvaltningen. Naturvårdsförvaltaren svarar för dokumentationen av skötseln.

Ett program för dokumentation och uppföljning av naturvärden inom naturreservaten i länet håller på att upprättas av Länsstyrelsen. I avvaktan på detta program bör naturvårdsförvaltaren dokumentera vissa förhållanden som kan påverka naturvärdena inom reservatet såsom t.ex. slitage och nedskräpning.

Dokumentationen skall ligga till grund för eventuell revidering av skötselplanen.

För uppföljning av naturvärdena i reservatet är det lämpligt:

- ?? att genom återkommande inventering av relativt stora fasta provytor följa trädskiktets struktur samt förekomsten av död ved. Sådan ytor kan placeras i skötselområdena 1, 4, 6, 7 och 11. Uppföljningen bör samordnas med regionala miljöövervakningen.
- ?? att genom återkommande inventeringar av fasta provrutor följa ett antal sumpskogsarters populationsutveckling. Lämpliga arter är hållav (*Menegazzia terebrata*, skötselområde 1), skuggmossa (*Dicranodontium denudatum*, skötselområde 11, eventuellt även 6) och dunmossa (*Trichocolea tomentella*, skötselområde 6). Inventeringen bör samordnas med den regionala miljöövervakningen.

Revidering av skötselplan

Naturvårdsförvaltaren bör regelbundet ta initiativ till överläggningar om den löpande skötseln och uppföljningen av områdets vård och skötsel. Till dessa överläggningar bör representanter för markägarna, Länsstyrelsen, Skogsvårdsstyrelsen, kommunen samt övriga intressenter bjudas in.

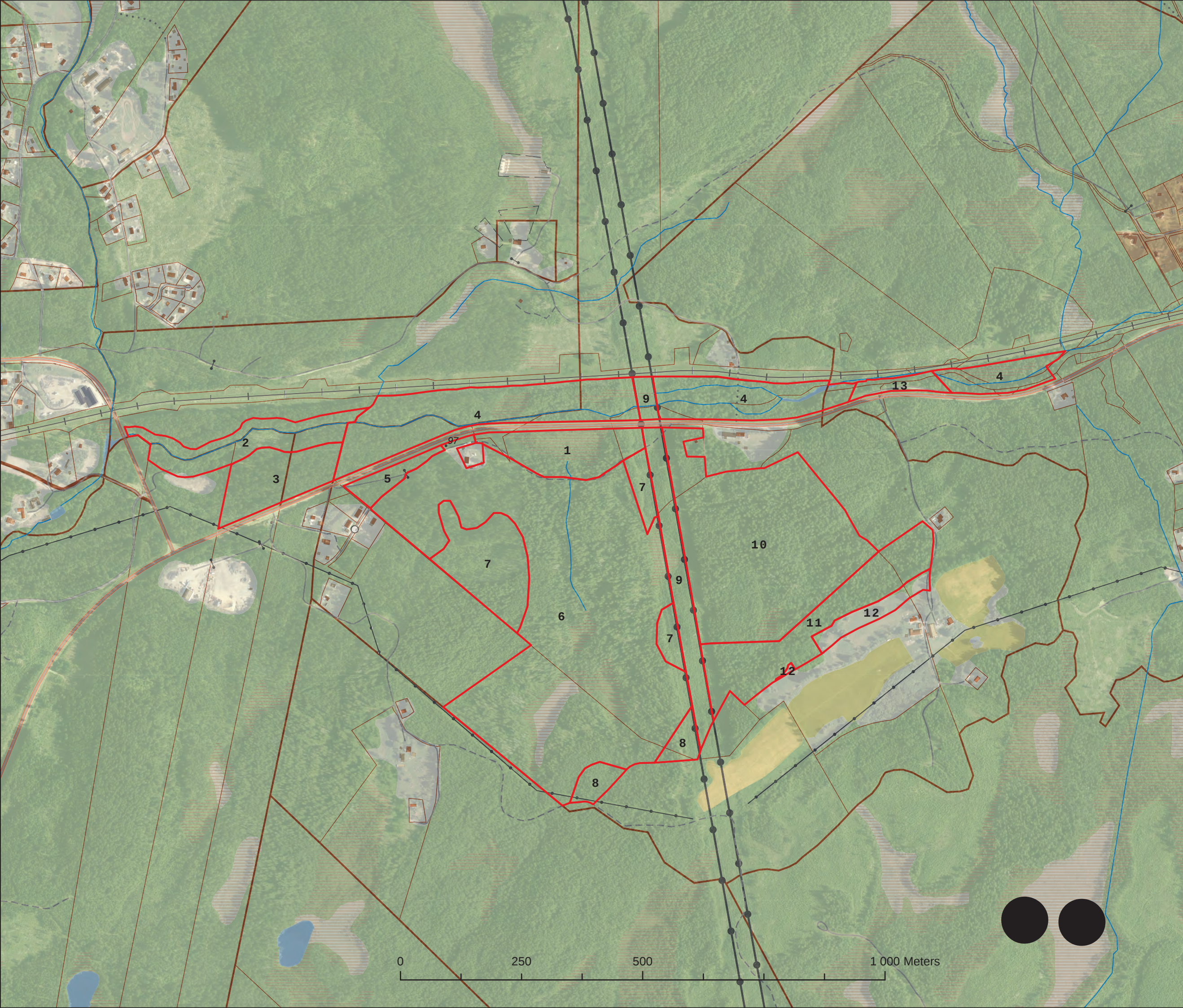
Översyn och eventuell revidering av de åtgärder som anges i skötselplanen bör i övrigt ske med ca 10 års mellanrum eller när uppföljningen och utvärderingen av skötseln så påkallar, eller när berörda parter anser det påkallat. Ändringar i skötselplanen får inte innebära större intrång i pågående markanvändning än som framgår av föreskrifterna enligt Länsstyrelsens beslut om bildande av reservatet.

ETT URVAL SKYDDSVÄRDA ARTER I RISBOHULTS NATURRESERVAT

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori (2020)
<i>Kärlväxter</i>		
<i>Blechnum spicant</i>	kambräken	
<i>Calla palustris</i>	missne	
<i>Carex flava</i>	knaggelstarr	
<i>Carex hostiana</i>	ängsstarr	Nära hotad (NT)
<i>Carex magellanica</i>	sumpstarr	
<i>Carex remota</i>	skärmstarr	
<i>Crepis paludosa</i>	kärrfibbla	
<i>Eleocharis quinqueflora</i>	tagelsäv	
<i>Galium saxatile</i>	stenmåra	
<i>Juncus squarrosus</i>	borsttåg	Nära hotad (NT)
<i>Potamogeton alpinus</i>	rostnate	
<i>Rhynchospora alba</i>	vitag	
<i>Sparganium erectum</i>	sotigelknopp	
<i>Mossor</i>		
<i>Aneura pinguis</i>	fetbålmossa	
<i>Bazzania trilobata</i>	stor revmossa	
<i>Brachythecium plumosum</i>	bäckgräsmossa	
<i>Bryum pseudotriquetrum</i>	kärrbryum	
<i>Calliergon giganteum</i>	stor skedmossa	
<i>Campylium stellatum</i>	guldspärrmossa	
<i>Cephalozia catenulata</i>	stubbtrådmossa	Nära hotad (NT)
<i>Dicranodontium denudatum</i>	skuggmossa	
<i>Frullania tamarisci</i>	klippfrullania	
<i>Jungermannia leiantha</i>	rörsvepemossa	
<i>Leucobryum glaucum</i>	blåmossa	
<i>Nowellia curvifolia</i>	långfliksmossa	
<i>Plagiothecium ruthei</i>	sumpsidenmossa	
<i>Radula lindenbergiana</i>	bäckradula	
<i>Rhytidiadelphus subpinnatus</i>	skogshakmossa	
<i>Riccardia latifrons</i>	handbålmossa	
<i>Riccardia multifida</i>	flikbålmossa	Sårbar (VU)
<i>Schistostega pennata</i>	lysmossa	
<i>Scorpidium revolvens</i>	röd skorpionmossa	
<i>Scorpidium scorpioides</i>	korvskorpionmossa	
<i>Sphagnum squarrosum</i>	spärrvitmossa	
<i>Sphagnum subnitens</i>	röd glansvitmossa	
<i>Sphagnum teres</i>	knoppvitmossa	
<i>Sphagnum warnstorffii</i>	purpurvitmossa	
<i>Splachnum ampullaceum</i>	komossa	
<i>Trichocolea tomentella</i>	dunmossa	
<i>Warnstorffia exannulata</i>	kärrkrokmosa	

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori (2020)
<i>Lavar</i>		
Felipes leucopellaeus	kattfotslav	
Dermatocarpon luridum	bäcklav	
Xylospora friesii	tunn flarnlav	
Lecanactis abietina	gammelgranslav	
Menegazzia terebrata	hållav	Sårbar (VU)
Thelotrema lepadinum	havstulpanlav	
<i>Svampar</i>		
Antrodiella serpula	strävticka	
Craterellus lutescens	rödgul trumpetsvamp	
<i>Fauna</i>		
Cinclus cinclus	strömstare (noterad under häckningstid)	
Margaritifera margaretifera	flodpärlmussla	Starkt hotad (EN)
Phoxinus phoxinus	elritsa (kvidd)	
Salmo trutta	öring	
Stenelmis canaliculata	stor klobagge (ANMÄRKNING: Arten är noterad vid undersökning av en fast provpunkt strax väster om reservatsgränsen. Lämplig miljö finns även längs med Mölndalsån inom reservatet).	

 Skötselområde

Illustrationskarta till Länsstyrelsens
beslut om justerad skötselplan
för naturreservatet Risbohult
i Härryda kommun.
2023-11-14, dnr 512-8978-2023